

Draaiboek Sociaal-artistieke projecten

INLEIDING	3
VOORBEREIDENDE FASE	4
STAP 1: Doelstellingen	4
STAP 2: Subsidiekanalen	5
Cel Cultuur, Stad Antwerpen	5
Cel CMO, OCMW Antwerpen	6
Districten	6
Koning Boudewijn Stichting	7
Provincie Antwerpen	7
Sociaal-artistische projecten, Ministerie van Cultuur	8
Evens Stichting	8
Ministerie voor Gelijke Kansen	8
Advies en ondersteuning via Kunst & Democratie	9
Interessante links	9
STAP 3: Partners	10
STAP 4: Begeleiders	11
STAP 5: Werving	13
UITVOERENDE FASE	14
STAP 6: Sociaal en artistiek proces	14
Sociaal proces	14
Artistiek proces	14
Methodieken	15
PR	18
STAP 7: Beleidsbeïnvloedend werken	19
EVALUATIE	20
STAP 8: Evaluatie	20
Evaluatie interne effecten	20
Evaluatie externe effecten	20
AANDACHTSPUNTEN OP EEN RIJTJE	22
Vorbereidende fase	22
Uitvoerende fase	22
Evaluatie	22
MEER INFO	23

INLEIDING

Het draaiboek overloopt in drie hoofdstukken – voorbereidende fase, uitvoerende fase en evaluatie – het verloop van een project. Het geheel vormt een stappenplan dat als leidraad dient voor het opstarten van een sociaal-artistiek project.

Het draaiboek kwam voor een belangrijk deel tot stand dankzij de werkgroep sociaal-artistieke projecten die in het werkjaar 2005-2006 geregeld samenkwam. De doelstellingen binnen het meerjarenplan 2003-2008 voor Samenlevingsopbouw Antwerpen stad vormen het kader. Achteraan werd een overzicht opgenomen van de gebruikte literatuur.

Met het draaiboek willen we een houvast creëren voor de opstart van sociaal-artistieke projecten binnen onze organisatie. We willen buurt- en opbouwwerkers de tools in handen geven om een sociaal-artistiek project op te starten. Sociaal-artistiek werk is een methodiek die kan ingezet worden naargelang de doelstellingen en de effecten die men met het project wil bereiken. Sociaal-artistiek werk is in. Vele organisaties experimenteren ermee. Langzaam resulteert de hype in het besef dat mits het juiste kader, de effecten verbluffend zijn. We willen hier geen blinde ode schrijven voor de opstart van een sociaal-artistiek project, maar handvaten aanreiken en de krijtlijnen weergeven.

VOORBEREIDENDE FASE

STAP 1: Doelstellingen

Sociaal-artistieke projecten kunnen voor elke problematiek en dus ook iedere doelstelling ingezet worden. Het gaat om een methodiek, waarbij de doelstellingen voortvloeien uit het project waarin ze worden ingezet. Dit in acht houdend, zijn er een aantal randgegevens die het gebruik van de methodiek in de hand werken.

De methodiek leent zich uitermate goed om te werken aan sociale cohesie, netwerkvorming en empowerment / emancipatie. Deelnemers worden aangesproken op hun talenten en werken aan een gemeenschappelijk doel. In de projecten ontdekken ze wie ze zijn en wat ze kunnen. Het project biedt kansen voor de sociale en culturele ontplooiing van de deelnemers door processen aan te gaan samen met en vanuit hen. Men werkt aan de maatschappelijke en culturele uitsluiting.

Sociaal-artistieke projecten bieden eveneens de mogelijkheid om een boodschap aan een breed en gevarieerd publiek over te maken. Het geeft deelnemers een stem en een instrument om hun boodschap over te brengen. Afhankelijk van de doelstellingen van het project kan de boodschap gebracht worden aan beleid, partnerorganisaties en diensten of/ en andere buurtbewoners. Op het einde van een sociaal-artistiek project kom je naar buiten met de resultaten. Het proces met de deelnemers wordt zichtbaar voor de ruime buurt en andere actoren. Deelnemers en publiek gaan zo het beeld en de beleving die ze hebben de wijk positiever inkleuren. Per definitie hebben de projecten een belangrijk PR gehalte.

Doelstellingen bevinden zich op verschillende niveau's. Een project heeft doelstellingen op niveau van de organisatie, op niveau van het project en tussendoelen.

- ❖ Organisatiedoelstelling(en) staat in nauw verband met de strategische planning van de organisatie. Het project draagt een steentje bij in de realisatie van de doelen die de organisatie voorop stelt. De organisatiedoelstelling(en) vormt met andere woorden het kader waarbinnen het project wordt uitgewerkt.
- ❖ Projectdoelstellingen geven weer wat je in het project voor de buurt en / of de doelgroep wil gerealiseerd zien. Het is een concretisering van de doelstelling(en) die in de organisatie naar voren wordt geschoven.
- ❖ Tussendoelen geven de verschillende stappen weer die in het project genomen worden om de projectdoelen te realiseren. De tussendoelen worden in tijd gerangschikt en dienen als houvast om de projectdoelen te verwezenlijken. Samen met het formuleren van de tussendoelen stel je met andere woorden een tijdsplanning op.

Bepaal bij het uitwerken van de doelstellingen hoe je deze op het einde en gedurende het project wil meten en evalueren. Zorg voor concrete meetbare indicatoren. Ga na wat je hiervoor nodig hebt: een registratiesysteem, evaluatieformulieren, een ideeënbus voor aanpassingen vanuit de deelnemers, ...

STAP 2: Subsidiekanalen

Sociaal-artistieke projecten bevinden zich op een kruispunt van de beleidsdomeinen welzijn en cultuur. De subsidiemogelijkheden voor zijn dan ook gevarieerd. We geven een overzicht van enkele subsidiekanalen en geven aan waarop telkens de focus ligt. Dit overzicht heeft niet de pretentie volledig te zijn. We focussen op de courante kanalen voor sociaal-artistieke mogelijkheden.

De spelregels binnen onze organisatie:

- ! Elke subsidie aanvraag die meer dan 500 € bedraagt, wordt vooraf besproken met de beleidscel.
- ! De aanvraag wordt ondertekend door de algemeen coördinator, Luk Groffy.

Cultuurbeleidcel, Stad Antwerpen

- ❖ Cultuurbeleidscel Greet Lemmens
Kipdorpvest 40-42
2000 Antwerpen
03 202 49 18
Greet.Lemmens@stad.antwerpen.be
- ❖ Bedragen tussen 0 en 10.000 €
- ❖ Subsidie voor max. 1 jaar
- ❖ Indiendata: 1 oktober en 1 april
- ❖ Fiche en reglementering op www.antwerpen.be, ontspannen, cultuur

De Cultuurbeleidcel van de Stad Antwerpen heeft jaarlijks twee subsidieronden voor 'cultureel vernieuwende projecten', 'artistiek vernieuwende projecten' en 'projecten voor culturele diversiteit'. Sociaal-artistieke projecten ingediend vanuit Samenlevingsopbouw Antwerpen stad, kunnen voor twee subsidies in aanmerking komen: 'cultureel vernieuwende projecten' en 'project voor culturele diversiteit'. We lichten beide toe.

De subsidie '**Cultureel vernieuwende projecten**' legt de nadruk op projecten die actieve cultuurparticipatie bevorderen. Daarbij zijn er een aantal factoren, die de beoordeling bepalen: worden er samenwerkingsverbanden aangegaan, wordt er naar een eindproduct gewerkt, is er aandacht voor interculturele contacten, wordt er aan sociale netwerkvorming gewerkt.

De Cultuurbeleidcel kent eveneens subsidies toe aan projecten die de '**Culturele diversiteit**' bevorderen. Met andere woorden: projecten die uitwisseling tussen verschillende gemeenschappen bevorderen via culturele activiteiten of projecten. In de beoordeling staan dezelfde dingen centraal als bij de aanvraag voor 'cultureel vernieuwende projecten'. Bijkomend wordt er rekening gehouden met projecten die samenwerken met allochtone verenigingen. Er is een extra indiendatum op 1 september.

Beide sluiten nauw aan bij de karakteristieken van een sociaal-artistiek project. Er kunnen vanuit Samenlevingsopbouw Antwerpen stad meer dan één aanvraag ingediend worden per indiendatum. Aangezien het om relatief kleine bedragen gaat, vormt dit kanaal een interessante piste om een eerste sociaal-artistiek project met je werking op te zetten, anderzijds is het een minder geschikt kanaal om personeelsmiddelen aan te vragen.

Cel CMO, OCMW-Antwerpen

- ❖ OCMW-Antwerpen, Cel CMO
Ilse Konings
Lange Gasthuisstraat 32
2000 Antwerpen
03 223 58 93
ilse.konings@ocmw.antwerpen.be
- ❖ Bedragen zijn niet beperkt
- ❖ Subsidie voor max. 1 jaar, verlenging mogelijk
- ❖ Indiendatum 15 augustus
- ❖ Fiche en reglementering bij cel CMO

De cel Cultuur en Maatschappelijke Ontplooiing kent subsidies toe aan projecten en activiteiten die de participatie aan cultuur, sport en vrije tijd van OCMW klanten bevorderden. Het gaat om een federale toelage voor OCMW's via het ministerie voor Maatschappelijke Integratie (huidig minister Dupont). Het OCMW van Antwerpen kiest ervoor hierin samen te werken met externe partners. Het belangrijkste criterium is het actief bereiken van OCMW klanten met je project. Een samenwerking met een dienstencentrum, sociaal centrum, rust- en verzorgingstehuis of thuiszorgdienst is bijgevolg aangewezen.

Spijtig genoeg is de toekomst van dit subsidiekanaal onzeker. Ieder jaar in mei wordt beslist door de Federale Ministerraad of de toelage aan OCMW - instellingen wordt verlengd.

Districten

- ❖ **Cultuurantenne Berchem**
Bram Bernolet,
Grotesteenweg 150
2600 Berchem
tel: 03 286 40 01
bram.bernolet@stad.antwerpen.be
- ❖ **Cultuurantenne Wilrijk**
An Roels
Doornstraat 3c
2610 Wilrijk
tel: 03 820 5347
district.wilrijk@stad.antwerpen.be
- ❖ **Cultuurantenne Deurne:** Deurne Date
Jan Pandelaers
Van den Hautelei 79
2100 Deurne
tel: 03 340 49 59
jan.pandelaers@stad.antwerpen.be
- ❖ **Cultuurantenne Borgerhout**
Stijn Van Bouwel
Moorkensplein 1
2140 Borgerhout
tel: 03 270 18 14
stijn.vanbouwel@stad.antwerpen.be
- ❖ **Cultuurantenne Antwerpen**
Geert Gielis, Sophie Goyvaerts &
Alexander Van Gool
Lange Gasthuisstraat 21
2000 Antwerpen
tel: 03 201 35 05
cultuurantenne@stad.antwerpen.be
- ❖ Bedragen tussen 0 en 10.000 €
- ❖ Subsidie voor max. 1 jaar
- ❖ Indiendata: 1 oktober en 1 april; 1 juni voor themaprojecten
- ❖ Fiche en reglementering bij je cultuurantenne
- ❖ Cumuleerbaar met aanvragen bij de Cultuurbeleidscel

Ieder district beschikt over een subsidiekanaal voor **cultureel vernieuwende projecten**. Het gaat om een plaatselijke variant op de subsidietoelage vanuit de Cultuurbeleidscel. De projecten worden ingediend bij de plaatselijke cultuurantenne. Als cultureel knooppunt brengt de cultuurantenne mensen samen om zo de dynamiek en het enthousiasme bij inwoners, verenigingen en kunstenaars aan te wakkeren. Een cultuurantenne werkt in dialoog met en ten dienste van de bevolking. Hij/zij adviseert het beleid en geeft actief mee vorm aan een cultuurbeleid dat de districtsbewoners wil raken.

De districten Antwerpen en Deurne kennen eveneens **thematolage** toe aan projecten rond een jaarlijks bepaald thema door het district en de cultuurraad. De cultuurantennes zijn ook hiervoor de contactpersonen.

Het district Borgerhout kent ook subsidies toe aan organisaties die in Borgerhout **sociaal educatieve projecten** ontwikkelen voor bijzondere doelgroepen en bijzondere problemen. Het gaat om projecten die mensen in staat stellen kennis, inzichten of vaardigheden te ontwikkelen in functie van een beter functioneren in de samenleving. Bijzondere doelgroepen zijn in dit kader, groepen die geconfronteerd worden met integratiemoeilijkheden waardoor ze niet volwaardig kunnen participeren aan het maatschappelijk leven. Een voorbeeld van dergelijk project is een sociaal-artistiek project dat werkt aan de emancipatie van allochtone jongeren. Voor mee info kan je terecht op het secretariaat van het district.

- ❖ secretariaat van het district
Moorkensplein 1
Borgerhout.
tel. 03 270 17 11
- ❖ <http://www.antwerpen.be/eCache/BOR/20/651.cmVjPTlwNzg3.html>

Koning Boudewijnstichting

- ❖ Koning Boudewijnstichting
Brederodestraat 21
1000 Brussel
02 511 18 40
proj@kbs-frb.be
- ❖ Hou de website in het oog:
<http://www.kbs-frb.be/code/home.cfm?lang=nl>
- ❖ Bedragen, periode en indiendata zijn afhankelijk van de projectaanvraag

De Koning Boudewijnstichting steunt projecten en burgers die zich engageren voor een betere samenleving. Men wil op een duurzame manier bijdragen tot meer rechtvaardigheid, democratie en respect voor diversiteit.

Provincie Antwerpen

- ❖ Dienst Algemeen Cultuurbeleid, Christel Baeten
Koningin Elisabethlei 16
2018 Antwerpen
03 240 64 31
christel.baeten@admin.provant.be
www.provant.be

De provincie Antwerpen heeft een subsidiebeleid rond cultuur. Aangezien projecten binnen onze organisatie zich beperken tot de stad Antwerpen en de omliggende districten is het moeilijk om het bovenlokaal niveau te bewerkstelligen, zoals verwacht wordt binnen dit subsidiekanaal. De provincie kent echter ook subsidies toe aan culturele instellingen, musea, dansorganisaties, theaters, ... Wanneer projecten in samenwerking met dergelijke partners gebeuren, is subsidiering via deze weg wel een mogelijkheid.

Sociaal-artistieke projecten, Ministerie van Cultuur

- ❖ Vlaamse Gemeenschap Ministerie Cultuur
Kunstendecreet
Arenberggebouw, Arenbergstraat 9
1000 Brussel
tel: 02 553 68 00
cultuur@vlaanderen.be
- ❖ Max. bedrag ca. 35.000€
- ❖ Projectsubsidie voor max. 1 jaar, verlenging mogelijk
- ❖ Indientdata voor projecten: 15 september

Via de financiële ondersteuning van sociaal-artistieke projecten wil de overheid vanuit de culturele sector een bijdrage leveren aan stedelijke ontwikkeling en het wegwerken van situaties van (sociaal)-culturele ongelijkheid. Elke aanvraag wordt onderzocht door een beoordelingscommissie. De commissie verleent advies aan de Vlaamse minister van Cultuur. Zij doet een inhoudelijke beoordeling over de aanvragen die de minister en de administratie moeten toelaten om de financiële tussenkomst per aanvraag te bepalen. Daarnaast beoordelen de administratie en de adviescommissie ook tussentijdse verslagen en programma's van meerjarige werkingen.

Evens Stichting

- ❖ Van Breestraat 14
2018 Antwerpen
Tel: 03 231 39 70
ef@evensfoundation.be

De Evens Stichting dankt haar bestaan aan het engagement en de visie van de heer Georges Evens. In 1996 startte de Stichting Evens haar activiteiten. De stichting is actief op het gebied van interculturele opvoeding, kunst, wetenschap en literatuur en ondersteunt onder meer projecten op één van deze terreinen.

Ministerie voor Gelijke Kansen

- ❖ Gelijke Kansen in Vlaanderen
Boudewijnlaan 30
1000 Brussel
02 553 58 46
<http://www.gelijkekansen.vlaanderen.be/instrumenten/subsidies.htm>

Subsidies worden door het ministerie voor Gelijke Kansen gezien als een belangrijk instrument voor het gelijkheidsbeleid. Men is overtuigd van het belang en de rol van organisaties en groepen in het emancipatieproces in het bijzonder en in de mentaliteitswijziging voor gelijke kansen in het algemeen. Organisaties met een vernieuwende en doelgerichte aanpak van de gelijkheidsproblematiek worden voor welbepaalde projecten ondersteund via subsidies. Zoals we hiervoor reeds aangaven zijn emancipatie en sociaal-artistieke projecten onlosmakend met elkaar verbonden. Als krijtlijnen voor de projectsubsidie wordt het gelijkheidsbeleid voorop geschoven. Dit beleid richt zich op het bestrijden van achterstellingsmechanismen die veroorzaakt worden door gender, seksuele oriëntatie en ontoegankelijkheid. Het wil deze zichtbaar en bespreekbaar maken, ze bestrijden en de totstandkoming van nieuwe achterstellingsmechanismen voorkomen. Voor sociaal-artistieke projecten die zich richten op een homogene groep, kan dit kanaal een mogelijke subsidiëring inhouden.

Advies en ondersteuning via Kunst & Democratie

- ❖ Stafmedewerker sociaal-artistiek, Marijke Leye
Arenbergstraat 1 D
1000 Brussel
Tel.: 02 551 1390
info@kend.be
www.cdkd.be

Kunst & Democratie is geen subsidiekanaal. Je kan bij hen terecht voor advies en ondersteuning voor de opstart van een sociaal-artistiek project.

Kunst & Democratie werd opgericht in 1993. In de beginperiode werden activiteiten opgezet rond de verantwoordelijkheid van kunstenaars in onze democratie. Kunst & Democratie spitste zich al vlug toe op cultuurparticipatie en in het bijzonder op de ondersteuning van sociaal-artistieke projecten. Op vraag van de minister van Cultuur kreeg de organisatie een steunpuntfunctie. Kunst & Democratie ondersteunt de praktijken in Vlaanderen en Brussel door het ontsluiten van kennis, informatie en knowhow terzake. Doelgroepen zijn het beleid, opleidingen, praktijkmensen (artistiek én sociaal) en het brede cultuurveld (steunpunten, kunsten, cultuurhuizen, tot en met middenveldorganisaties).

Kunst & Democratie besteedt aandacht aan maatschappelijke thema's en aan de rol van cultuur in ontwikkeling. Dit gebeurt in hoofdzaak via lezingen, rondetafelgesprekken, onderzoek en pilotprojecten. In november 2006 wordt een vernieuwde beleidsvisie vanuit Kunst en Democratie gepresenteerd, hetgeen de accenten voor de komende jaren bepaald.

Interessante links

De Cel Cultuur werkte in 2006 een hernieuwde versie uit van de gids voor cultuursubsidies in het Antwerpse. De gids is te downloaden via de site van de stad: www.antwerpen.be.

De link <http://www.fov.be/subsidielijzer/> biedt een up-to-date overzicht van subsidiemogelijkheden voor socio-culturele verenigingen. Sociaal-artistieke projecten komen in vele gevallen in aanmerking voor dezelfde subsidies.

STAP 3: Partners

De sociaal-artistieke projecten werken met partners uit verschillende sectoren samen. Sectoroverschrijdend werken biedt een meerwaarde op inhoudelijk, financieel en/of materieel vlak. Een goede samenwerking vraagt overleg en afstemming. Praat voldoende vóór het project van start gaat. Zorg dat je met een gedeelde visie vertrekt, zet afspraken rond ieders rol en opdracht op papier.

Leg allereerst contact met de verantwoordelijke van de organisatie of dienst met wie je een gesprek wil. Oordeelt hij of zij dat de bespreking beter met een medewerker verloopt, dan wordt je doorverwezen. Een andere mogelijkheid is om getrapt te werk te gaan. Leg tegelijk contact met de verantwoordelijken en met een medewerker.

Voorbeeld GE KUNsT

Samenlevingsopbouw Deurne wilde voor de uitwerking van het project GE KUNsT een samenwerking aangaan met Sociaal Centrum Arena.

Er werd een eerste verkennend gesprek gevoerd met de hoofdmaatschappelijk werker. Het concept werd voorgesteld met een belangrijke nadruk om de meerwaarde voor het sociaal centrum.

Na dit gesprek werd een afspraak gemaakt op het team van maatschappelijk werkers in het sociaal centrum. Tijdens de vergadering werd eerst het kader binnen Samenlevingsopbouw Antwerpen stad geschetst. Nadien werden voorgaande sociaal-artistieke projecten kort overlopen. Vervolgens werd het nieuwe projectvoorstel gelanceerd, met specifieke aandacht voor hetgeen concreet verwacht werd van de maatschappelijk assistenten en de meerwaarde voor het OCMW-cliënteel. Als laatste werd ruimte gelaten voor vragen en opmerking vanuit het team.

De grootste uitdagingen voor onze organisatie op dit vlak, liggen in de afstemming en de samenwerking met de culturele centra en vormingsinstellingen enerzijds en met het OCMW anderzijds.

In het jongste decreet kregen culturele centra de expliciete opdracht om een gemeenschapvormende taak op te nemen. Projectwerking en meer specifiek sociaal-artistieke projectwerking wordt als voorbeeld van uitwerking voorop geschoven. Ook de vormingsinstelling Vorming Plus werkt aan een gemeenschapsgerichte aanpak, ook hier liggen sociaal-artistieke projecten in dezelfde lijn. Met de duo-werking als voorwaarde in het achterhoofd, zijn dit niet enkel uitdagingen, maar open kansen om te grijpen. Samenwerking met deze partners staat voor een kwalitatieve input. Een essentiële voorwaarde in de uitwerking van een sociaal-artistiek project, willen we niet blijven steken in amateurisme.

OCMW Antwerpen kiest expliciet om met betrekking tot cultuur en maatschappelijke ontplooiing samen te werken met externe partners. Sinds enkele jaren wordt onze organisatie gesubsidieerd door de cel Cultuur en Maatschappelijke Ontplooiing van het OCMW voor de uitwerking van sociaal-artistieke projecten die werken aan de toegankelijkheid van OCMW instellingen en cultuurparticipatie van OCMW cliënteel. De samenwerking van de afgelopen jaren maakt echter ook duidelijk dat het tijd

is om tot een structureel raamakkoord te komen. Via projecten op middellange en lange termijn kunnen we tot meer duurzame resultaten komen binnen het OCMW. De doelgroep in deze projecten en de problematiek van de wijken waarin we actief zijn, vragen om een langdurig proces, vooraleer we over blijvende veranderingen kunnen spreken. Deze pistes worden op beleidsniveau verder opgenomen.

STAP 4: Begeleiders

Een sociaal-artistiek project werkt een sociaal en een artistiek spoor uit. Ieder spoor wordt begeleid. Onze organisatie neemt de sociale begeleiding voor eigen rekening (dit kan zowel door buurt- als opbouwwerkers worden opgenomen), voor de artistieke input zoeken we externe begeleiding. Zo bewaken we de kwaliteit van zowel het sociale, als het artistieke luik. We gaan even dieper in op de inhoud van beide.

Het sociale luik staat centraal in de sociaal-artistieke projecten die we binnen de organisatie uitwerken. Het omvat een aantal aspecten: het activeren van mensen, het begeleiden van deelnemers tijdens het project, de deelnemers betrekken bij de overstap van proces naar product, het bevorderen van de sociale cohesie, de impact in de wijk en de nazorg voor de deelnemers. De agogische, organisatorische en de praktische kant van het project ligt met andere woorden in de handen van de sociale begeleider.

De prioriteit van de sociale doelstellingen trekken we door in het artistieke luik. Aangezien we de artistieke input buiten de organisatie zoeken, vormt de artistieke begeleider een samenwerkingspartner in het project. De aandachtspunten die in het onderdeel over “partners” werden aangehaald, zijn bijgevolg ook hier van toepassing. Artistieke begeleiders dienen zich namelijk te bewegen binnen de sociale krijtlijnen. Zij moeten onder andere voldoende vaardig zijn om met onze doelgroepen te werken, hen laten participeren aan de verschillende fasen in het proces, de deelnemers volwaardig laten deelnemen, ... De artistieke begeleiders staan voor de uitdaging om in een interactief proces een artistieke meerwaarde te geven aan het materiaal dat de deelnemers aanbrengen. Betrek hen bij de uitwerking van het concept in het project om de betrokkenheid te verhogen.

Voldoende overleg tussen de sociale en artistieke begeleiding en wederzijdse ondersteuning tillen het project naar een professioneel niveau. Het is belangrijk om voorafgaand aan het project ieders taken op papier te zetten. Er zullen een aantal taken overlappend zijn, met andere woorden naast expliciet sociale of artistieke taken bestaat er een grijze zone waarin beide begeleiders zich bewegen. Bijvoorbeeld: het opvolgen van het welbevinden van deelnemers, valt niemand uit de boot, heeft er iemand bijkomende ondersteuning nodig, ... De sociale en de artistieke begeleider vormen samen een team!

Een praktische vraag waarmee vele opstartende projecten worstelen, is de zoektocht naar een (goede) artistieke begeleider. We weten wat we zoeken, maar waar vinden we hen? Een eerste piste is het zoeken naar een samenwerkingspartner onder de culturele instellingen: theatergroepen, dansorganisaties, orkesten, culturele centra en dergelijke. Zij hebben de artistieke expertise in huis. Via onderling overleg kan onderzocht worden of ook het sociale luik aanwezig is. Een tweede piste

zijn professionele kunstenaars met een hart voor de/hun buurt of het werken met doelgroepen. Zij zijn moeilijker op te sporen, vandaar dat we gestart zijn met een databank van artistieke begeleiders waarmee in het verleden reeds succesvol werd samengewerkt in een sociaal-artistiek project. De databank werd aangevuld met artistiek begeleiders uit andere sociaal-artistieke projecten in Antwerpen en kunstenaars met een duidelijk sociaal engagement. In de databank werden ook een aantal steunpunten uit de culturele sector opgenomen. Bij hen kan je terecht wanneer je op zoek bent, naar iemand met een specifiek profiel of uit een bepaalde kunsttak. De databank is te vinden op onze website: www.samenlevingsopbouw.be en doorklikken naar Antwerpen stad.

Er zijn een aantal mogelijkheden om de artistiek begeleiders te vergoeden, afhankelijk van de manier van samenwerken en de kwantiteit. Indien je de kunstenaar (zonder zelfstandigenstatuut) betaalt voor een artistieke opdracht, dan moet je de kunstenaar tewerkstellen als een werknemer. Dit kan op twee manieren: binnen de eigen organisatie in een contract van bepaalde duur of via een Sociaal Bureau voor Kunstenaars. Het kan ook zijn dat de kunstenaar enkel een onkostenvergoeding ontvangt en geen loon. We gaan even dieper in op deze drie mogelijkheden:

- ❖ Een (deeltijds) contract van bepaalde duur: de algemene basisregel is dat de deeltijdse werknemers dezelfde rechten hebben als de voltijdse, maar dan in verhouding tot de duur van hun arbeidsprestaties. Hou er rekening mee dat jij de werkgever bent, wat maakt dat er een reeks verplichtingen zijn, waaraan je moet voldoen. Een stappenplan voor het aannemen van een kunstenaar in een deeltijds contract vind je op www.kunstenloket.be.
- ❖ Sociaal Bureau voor Kunstenaars: Sociale Bureaus voor Kunstenaars (SBK's) zijn uitzendkantoren met voldoende gespecialiseerde kennis van en ervaring in de culturele sector. Indien je een kunstenaar moet tewerkstellen als werknemer, maar bijv. geen ervaring hebt met tewerkstelling van personeel, kan je de indienstneming uitbesteden aan een SBK. Een SBK vervult de rol van werkgever en zorgt dat alle sociale aangiften en bijdragen in orde komen. Ze komen niet tussen beide wat betreft praktische afspraken over de aard van de prestatie, de duur van de opdracht en de grote van de vergoeding. Deze worden gemaakt door de kunstenaar en de onze organisatie. Hou er rekening mee dat op het factuurbedrag BTW en commissieloon wordt afgehouden en een groot deel van het bedrag bestemd is voor de sociale zekerheid en de belastingen. Maak daarom met de kunstenaar afspraken met betrekking tot het nettoloon en bekijk samen met het SBK hoeveel het brutoloon dan bedraagt.

Op het eerste zicht is dit niet altijd de goedkoopste oplossing omdat het interimbureau ook betaald moeten worden en de BTW op de aankoopfactuur misschien een meerkost voor het project is. Toch bespaar je jezelf een hoop zorgen en ook kosten, verbonden aan de complexe reglementering die werkgevers moeten respecteren.

Voorbeelden van SBK: T-interim (<http://www.t-interim.be/t-heater/kunstenaar.htm>) en Steungevende Maatschappij voor Artiësten, SMART (<http://www.smartvzw.be/>). Dit laatste is niet erkend als SBK, maar is een gemandateerde uitbetaler.

- ❖ Forfaitaire onkostenvergoeding voor vrijwilligers: deze bedraagt maximaal 27,92 euro per dag en 1.116,71 euro per jaar. De vrijwilligersvergoeding is een all-in onkostenvergoeding. Alle onkosten (ook de kilometervergoeding) zijn in dit bedrag begrepen. Je kan voor deze

vergoeding kiezen wanneer de inbreng van de artistiek begeleider beperkt is; bijvoorbeeld een buurtbewoners die schildert en een workshop geeft. Deze vergoeding wordt meestal aangewend als het gaat om amateur-kunstenaars of mensen die niet als hoofdberoep met kunst en cultuur bezig zijn.

STAP 5: Werving

De werving van deelnemers gebeurt via verschillende kanalen die tegelijkertijd worden aangesproken.

- ❖ Er worden flyers en/of folders verspreid in de wijk. Raadpleeg de stafmedewerker communicatie om de herkenbaarheid van onze organisatie en de kwaliteit van het PR-materiaal te optimaliseren. Ze worden gebust, worden ter beschikking gesteld van diensten, partners en andere organisaties in de buurt, ze worden verspreid in het buurthuis en andere projecten in huis.
- ❖ Er worden huisbezoeken afgelegd bij buurtbewoners die reeds aan voorgaande projecten deelnamen of die door partnerorganisaties worden aangeduid als mogelijke geïnteresseerden.
- ❖ Er worden wervingsactiviteiten georganiseerd. Het gaat om proevertjes van wat het eigenlijke project zal inhouden. Deze wervingsactiviteiten hebben het meeste succes wanneer ze ingebed worden in een groter geheel: vb een buurtfeest, een (cultureel) evenement in de buurt, opendeurdagen bij partnerorganisaties. De wervingsactiviteiten kunnen of voor een specifieke doelgroep worden georganiseerd (vb: voor de jongeren op de opendeurdag van de tekenschool) of voor de ruimere buurt. De invulling is afhankelijk van de doelstelling van het project.

Wervingsactiviteit “De kip of het ei”

De kip of het ei startte het project met een openingsfeest. Op het feest werden allerlei activiteiten georganiseerd die mensen moesten warm maken voor deelname aan het project.

Vb: boerderijspelen voor kinderen
Hondenshow
Met je huisdier op de foto
Talentjesjacht: zet je talent in in het project
Dierennaam-verkiezing voor de cavia's en konijntjes in het dierenpark van de Pottentuin
Informatiebank voor thuis groeten en kruiden kweken
Inschrijvingen voor de workshop nestkastjes maken, grimmes, olieën met kruiden, ...

Het openingsfeest werd gecombineerd met een opendeurdag van het Dienstencentrum Kronenburg, samenwerkingspartner in het project.

- ❖ Toeleiding van deelnemers via samenwerkingspartners kan in een minimale of een maximale invulling. Een minimale invulling is het aanreiken van promomateriaal, eventueel kan er een handleiding worden opgesteld voor de partnerorganisatie om bezoekers warm te maken voor het project. Een maximale invulling is het gezamenlijk organiseren van wervingsactiviteiten.

UITVOERENDE FASE

In de sociaal-artistieke praktijk is het proces essentieel. De kern van deze projecten ligt ook in het feit dat het niet gaat om één soort van proces, maar dat men op verschillende gebieden tegelijkertijd werkt. Er wordt een sociaal én een artistiek proces met de deelnemers afgelegd. Beide kunnen echter niet van elkaar losgekoppeld worden. In wat volgt gaan we even in op wat gemeenschappelijk is in beide processen. Nadien lichten we de specifieke elementen in ieder proces toe.

STAP 6: Sociaal en artistiek proces

Verschillende werelden leren elkaar kennen in een sociaal-artistiek project. In het sociale proces heeft dit betrekking op het contact tussen kansarm en kansrijk, jong en oud, geschoold en minder geschoold, autochtoon en allochtoon, burger en beleid, ... In het artistieke proces gaat het om de link tussen verschillende sectoren, Kunst met de grote K en volkskunst, verschillende disciplines en werkvormen...

In beide processen staat een subject-subject relatie centraal. Deelnemers en begeleiders gaan op gelijke voet met elkaar om. Hoewel men in vele projecten gebonden is aan de timing die een projectsubsidie oplegt, wordt in de mate van het mogelijke het tempo van de deelnemers aangehouden.

Sociaal proces

Het sociale proces heeft betrekking op jezelf leren kennen, in contact komen met anderen, delen, ervaringen op doen en verwerken. Het wordt begeleid door de buurt- of opbouwwerker. De aansluiting met de leefwereld van de betrokkenen staat centraal. Iedere deelnemer volgt in het sociale proces een eigen tempo. Sommigen moeten wat aangespoord worden, anderen hebben nood aan feedback of terugkoppeling.

Het sociale proces resulteert, net als het artistieke proces, in een eindproduct. Het is het ontstaan van een groep en een netwerk rond de deelnemers. Daarnaast is het resultaat van het doorlopen proces per individu onder andere zichtbaar in een herwonnen zelfwaarde, opnieuw dingen ondernemen en uiting geven van een eigen mening.

Respecteer te allen tijde de grenzen van deelnemers. Net bij deze aard van projecten willen we uitsluiting tegengaan. Het is perfect denkbaar dat op het einde van het project de deelnemers zich nog niet zeker genoeg voelen om ten toon te stellen aan een breed publiek. Werk daarom samen met hen uit waar en wanneer ze met het project naar buiten willen komen.

Artistiek proces

Het artistieke proces wordt gekenmerkt door een organische manier van werken: na iedere stap wordt samen nagedacht over de volgende.

- ❖ Er wordt een thema bepaald

- ❖ Er wordt een kunstdiscipline of combinatie van disciplines gekozen
- ❖ Er wordt een werkvorm gekozen: workshops, cursusreeks, individuele begeleiding met contactmomenten, ...

Bovenstaande stappen kunnen, naargelang de doelstellingen van het project en de beschikbare tijd, al dan niet samen met de deelnemers bepaald worden.

- ❖ De vorm van het eindproduct wordt bepaald
- ❖ Hoe met de eindproducten naar buiten wordt gekomen, wordt besloten

Deze stappen worden met de deelnemers genomen. Het gaat immers om het werk dat zij leverden. Tevens mogen we niet vergeten dat wanneer je kunst maakt, je hierin een deel van jezelf blootgeeft. Voor vele deelnemers is dat geen vanzelfsprekendheid.

De uitkomst van het artistieke proces is een product, waarmee je als groep naar buiten komt. Aan de kwaliteit dient bijgevolg heel wat aandacht besteed te worden. Een zwak artistiek resultaat kan immers leiden tot stigmatisering van mensen in een achterstellingsituatie. Het inzicht van de artistieke begeleider is hierin cruciaal: hij / zij dient het beste van mensen te tonen en hen te ondersteunen in hun (verborgen) talenten. Kwaliteit is hier niet hetzelfde als passend in het gangbare. Met andere woorden, er mogen best nieuwe kunstvormen gecombineerd worden, het mag doen nadenken, het mag anders zijn. Kwaliteit wil zeggen dat we met het niveau van het eindproduct, het niveau van knutselmiddagen of creamomenten overstijgen. Dit kan door aandacht te besteden aan het sociale proces met de deelnemers en het werken aan een gezamenlijke boodschap.

Methodieken

De mogelijkheden binnen sociaal-artistieke projecten qua te gebruiken methodiek en artistieke vorm zijn eindeloos. In de voorbije jaren zijn er in de projecten een aantal concrete methodieken uitgewerkt voor sociaal-artistieke projecten, vertrekkend van de keuzes die wij als organisatie maken. Ze worden hier als voorbeelden gepresenteerd, als inspiratie om zelf een creatief idee uit te werken.

Methodiek

BOAL-theater

Projecten

Betonnen Jungle

Inhoud

De methodiek is gebaseerd op de pedagogiek van Freire en de toneelmethodiek van Boal, maar werd in de loop van het project steeds meer aangepast aan de doelgroep, de bezoekers van het buurthuis. De methodiek laat toe om zowel in groep als individueel te werken aan de vaardigheden, de taalvaardigheid en de emancipatie van de doelgroep.

De link met het buurtwerk is cruciaal, het vormt de toegang tot het toneel. Problematieken uit het buurthuis werden verwerkt op scène. Het speelse aspect en het groepswork in toneel scheidt een band tussen de bezoekers / toneelspelers. Ook wanneer de toneelmethodiek in een opbouwwerkproject gebruikt wordt is de link met het buurtwerk aan te raden.

Het ontstaan van een toneelstuk gebeurt in verschillende stadia. De acteurs zijn de centrale figuren in heel het gebeuren, het is van hun ervaringen dat er vertrokken wordt. We onderscheiden de volgende stadia:

Verloop

Planningsvergadering

Het concept voor een toneelstuk begint bij een planningsvergadering. Als opwarming worden improvisatie oefeningen gedaan om de creativiteit aan te scherpen. Er wordt samen gezocht naar een thema. Wanneer dit niet zo vlot loopt, vertellen de deelnemers welke rol hij/zij graag wil spelen. Uit dit gesprek wordt het thema gehaald.

Vervolgens worden de rollen verdeeld, steeds rekening houdend met de voorkeuren en de eigenheid van de acteurs en voortbouwend op de ervaringen van het jaar ervoor. Factoren die meetellen zijn:

- De voorkeur van de acteur/actrice,
- De groei van de acteur: zit er in de rol genoeg uitdaging voor iemand die al jaren meespeelt.
- Heeft de acteur in het verleden laten blijken dat hij zich in zo'n rol heel ongemakkelijk vindt.
- De houding van de acteur in het dagelijkse leven (cf. belang van het buurtwerk).
- Kan de acteur/actrice het aan om een "slechte" rol te spelen.

Op de planningsvergadering wordt ook het verhaal bepaald:

- De titel: gewoonlijk het resultaat van een aantal weken brainstormen. Iedereen brengt zijn ideeën binnen en deze worden besproken tot een unanieme keuze kan genomen worden.
- Het toneelstuk: de sociaal-artistiek begeleider (dit kan een buurt- of opbouwwerker zijn, maar ook een externe artistiek begeleider) verdeelt het verhaal in scènes, die dienen als basis voor de repetities.

De repetities

Na de planningsvergadering begint het echte werk: de wekelijkse repetities nemen een aanvang. Na opwarmings- en articulatie oefeningen improviseren de acteurs op het thema. Zij sturen bij naargelang zij ervaring hebben met het thema, en zij dingen als juist of onjuist ervaren. De bedoeling is niet dat de acteurs de teksten van buiten kennen, maar dat zij hun personage en de situatie goed begrijpen en van daaruit acteren. De sociaal-artistiek begeleider leidt de repetities vanuit het principe: niet dwingen, maar verleiden. De sfeer op de repetities is bijzonder belangrijk. Een ervaringsdeskundige kan bijsturen waar nodig.

Enkele voorbeelden van opwarmingsoefeningen en hun basis:

- Sensueel = Improvisatie op muziek van de geboorte uit een bloemkool en het ontdekken dat de persoon naast u hetzelfde is, ook voeten heeft, en Daarna laat je angst en onzekerheid binnensluipen: is die persoon mij wel goed gezind?
- Emotioneel = Zacht en traag uw woede ventileren vanuit uw lichaamshouding (gespannen spieren)

- Invloed eigen gedrag: Dame versus vrouw (gevolgen onderdrukking), bevelen geven op harde toon, vriendelijk iemand proberen te dwingen.
- Rationeel versus emotioneel: een situatie wordt gecreëerd (bv een ontslag) en acteurs worden opgedragen om ofwel rationeel (argumenten aandragen) ofwel emotioneel (verdrietig, kwaad) te reageren.
- Taalvaardigheid: woorden en zinnen laten rondgaan. Iemand iets duidelijk maken.

De optredens

Het optreden, het tonen van het toneelstuk is voor de acteurs een hoogtepunt. Zelfs acteurs die het in de loop van het jaar vaak lieten afweten, beginnen plots ijverig mee te doen. Het tonen van het samen gemaakte toneel, de eigen inbreng daarin, het applaus van het publiek, het ontdekken dat men het zelf kan, geven een positieve impuls aan het zelfbeeld. Je bent iemand in het buurthuis. Het succesverhaal is dat iemand je op de tram herkent heeft.

Methodiek

Buurtreminiscentie / verhalen

Projecten

www.buurtverhalen.be, Aankomen Mag, Zéééér Comfortabele verhalen 1 & 2

Inhoud

Buurtreminiscentie staat voor het methodisch werken aan de hand van herinneringen en levensverhalen van mensen. Herinneringen worden opgeroepen door gebeurtenissen of stimuli in de omgeving. Niet enkel horen en zien, ook ruiken en voelen kan herinneringen opwekken. Behalve spontaan kunnen herinneringen ook doelbewust worden opgeroepen door het stellen van vragen als hoe was het, waar ben je geweest, weet je nog... Ook het aanbieden van stimuli voor één of meerdere zintuigen, ook wel triggers genaamd, kan iemand aanzetten tot het oproepen van herinneringen. Dit doelbewust oproepen van herinneringen is kenmerkend voor het reminisceren.

Daar waar reminiscentie vaak gekoppeld wordt aan het werken met ouderen, focust buurtreminiscentie op het werken met mensen uit een bepaalde wijk. De methodiek activeert buurtbewoners en stimuleert mensen om onderlinge contacten te leggen. Het heeft een grote wervingskracht en is zeer laagdrempelig, omdat het direct aansluit bij de belevingswereld van de deelnemers. De deelnemers winnen aan zelfvertrouwen omdat ze gewaardeerd en 'gezien' worden in wat ze zijn en kunnen. Ze leren samenwerken, ontwikkelen sociale vaardigheden en netwerken. Ze voelen zich vaak beter en krijgen meer greep op hun eigen leven. De methodiek is gericht op continuïteit, op het leggen van een continue keten tussen verleden, heden en toekomst.

De mogelijkheden van projectmatig werken met herinneringen en verhalen zijn eindeloos. In wat volgt geven we een mogelijke toepassing, gebaseerd op de werkwijze in het Buurtverhalen project te Berchem.

Verloop

Voor het verloop van een buurtreminiscentieproject focussen we op de uitwerking van www.buurtverhalen.be.

Werving

De doelgroep zijn de diverse bevolkingsgroepen die in de wijk naast elkaar leven en weinig contact hebben: jongeren en ouderen, allochtonen en autochtonen, sociaal sterke en zwakke of kansarme buurtbewoners.

De werving van mogelijke deelnemers gebeurt via herkenbare flyers en folders. Deze worden gebust bij mensen die reeds eerder deelnamen, er worden standjes opgezet op de plaatselijke markt en evenementen in de buurt, overige organisaties en partners krijgen het promomateriaal om door te geven aan hun achterban, scholen worden geïnformeerd. Ook het buurthuis geldt als toeleiding. Voor het ruimere publiek werd een website ontwikkeld, waarop iedere activiteit in het kader van het project wordt vermeld, als ook de voorgaande thema's en deelprojecten.

Opbouw

Buurtverhalen werkt jaarlijks rond een vast thema. Het gaat telkens om iets dat ruim kan geïnterpreteerd worden en wat de hele diversiteit in de wijk kan aanspreken. Vb: feestcultuur, familiefoto's, jong en oud, dans en muziek, ...

Rond het thema gaan de deelnemers aan de slag in diverse workshopreeksen (productiegroepjes). Elk van deze reeksen wordt begeleid door een artistiek medewerker. Afhankelijk van de interesse bestaat een workshopreeks uit vijf tot vijftien deelnemers. Iedere workshop komt wekelijks samen, behalve tijdens de schoolvakanties. Er wordt gewerkt naar een eindproduct. Vb: de workshop verhalen vertellen maakt een voorstelling op basis van gesprokkelde verhalen in de buurt, de dansgroep werkt vanuit de danstradities en patronen uit de verschillende culturen, ... Persoonlijke ervaringen en interesses vormen de basis van het artistieke proces in de diverse productiegroepen.

Met een verhalentent worden parallel met de workshops verhalen verzameld in de buurt over het jaarthema. De tent wordt opgesteld op ontmoetingsplekken in de buurt en plekken waar veel buurtbewoners langskomen: bibliotheek, OCMW sociaal centrum, de braderij, de lagere school, het OCMW rust- en verzorgingstehuis. De gesprokkelde verhalen vormen een rode draad en basis voor het werk dat met de deelnemers verricht wordt in de workshops.

Toonmoment

Het toonmoment is het moment waarop de eindproducten uit de verschillende workshops bijeen worden gebracht. Tijdens het toonmoment wordt ook ruimte voorzien voor plaatselijk artistiek talent. In de ruime buurt wordt reclame gemaakt voor het evenement. Het feit dat velen betrokken zijn bij het project via het vertellen van een verhaal in de verhalentent, maakt dat de buurt geprikkeld is om het eindresultaat bij te wonen. Het artistieke niveau en de interactieve manier waarop producties gepresenteerd worden, brengen het publiek in beweging en stimuleren buurtbewoners om deel te nemen aan het project. De methodiek zorgt voor een gedragenheid in de buurt.

PR

Sociaal-artistieke projecten lenen zich uitermate goed om met de organisatie naar buiten te komen. De eindproducten geven uitstraling en zetten de organisatie op de kaart. Aan de voorstelling van de

eindproducten en het promomateriaal tijdens het project dient bijgevolg aandacht besteedt te worden. Kwaliteit staat ook hierin centraal.

Spelregels binnen onze organisatie:

- ! De huisstijlgids van onze organisatie vormt het uitgangspunt voor het opstellen van promomateriaal.**
- ! De stafmedewerker PR & Communicatie, Serge Spoelders, wordt ingelicht bij het maken van brochures en dergelijke. Indien nodig kan hij ondersteuning bieden met betrekking tot eindredactie, lay-out en contacten met drukkers. Ook voor contacten met de pers kan je bij hem terecht.**
- ! De algemeen coördinator, Luk Groffy, wordt uitgenodigd bij officiële toonmomenten.**

Hou ook rekening met de spelregels van de partners en de subsidiekanalen in het project !

STAP 7: Beleidsbeïnvloedend werken

In ieder project wordt gewerkt aan het oplossen van knelpunten, zo ook in een sociaal-artistiek project. Een deel van de oplossing ligt in het aanspreken, uitnodigen en beïnvloeden van overheden, openbare instanties en particuliere organisaties om een nieuw beleid te ontwikkelen of het bestaande beleid bij te sturen.

Hoe pak je het concreet aan binnen een sociaal-artistiek project?

Het artistieke proces en product dient als instrument om de dialoog met beleidsinstanties aan te gaan. Het moment van aanspreken en de manier waarop is afhankelijk van de beleidsactor en het resultaat dat je wilt bekomen.

De beïnvloeding van particuliere organisaties (bijvoorbeeld Vorming Plus) en openbare instanties (bijvoorbeeld OCMW of de Cultuurcentra) kan gebeuren door hen te laten deelnemen aan een stuurgroep in je project. Het gaat dan eerder om een wederzijdse beïnvloeding. Het voordeel hiervan is dat je hen meeneemt in het proces van het project. Door hen iedere stap te laten volgen, kan je bijvoorbeeld inspelen op het belang van je project en een aanzet geven naar continuering in de werkingen van de particuliere of openbare instantie.

De beïnvloeding van overheden gebeurt voornamelijk bij het naar buiten komen met de eindresultaten van het project, bijvoorbeeld tijdens een toonmoment. Zoals reeds eerder aangehaald is de kwaliteit van de eindproducten bijgevolg erg belangrijk. In speeches en zijdelingse gesprekken is het belangrijk om de meerwaarde voor de overheidsinstanties aan te tonen. Wat is de meerwaarde voor het district, wat zijn de resultaten in de buurt. Meer en meer wordt het belangrijk om hierin cijfermateriaal aan te geven. Hoeveel buurtbewoners deden mee? Hoeveel bezoekers kwamen naar de tentoonstelling? Hoeveel instanties werkten mee? ...

EVALUATIE

STAP 8: Evaluatie

Het is erg belangrijk om een grondige evaluatie uit te voeren, waaraan alle betrokkenen deelnemen en waarbij het eindresultaat en het doorlopen traject worden afgewogen tegenover de oorspronkelijke doelstellingen. In praktijk gebeurt dit via een stuurgroep die het verloop van het project op de voet volgt, aangevuld met een evaluatievergadering op het einde van het project. Een evaluatie met de deelnemers is hierop een aanvulling. In sommige projecten wordt gekozen voor een permanente evaluatie met de deelnemers, andere kiezen voor een tussentijdse en een eindevaluatie. Uiteraard zijn ook combinaties mogelijk.

Evaluëren binnen sociaal-artistische projecten is echter geen sinecure. Een goede evaluatie vraagt tijd, motivatie en inzicht in het project en haar effecten. Het multidisciplinaire karakter van de projecten bemoeilijkt dit nog. Er is meer dan één sector betrokken, wat de kans op verschil in visies vergroot. We reiken hier enkele handvaten aan over het onderwerp van de evaluatie.

Evaluatie interne effecten

Interne effecten hebben betrekking op de doelgroep en het terrein waarmee of waarin gewerkt wordt. Hoe hebben de deelnemers het project ervaren, wat waren pluspunten, wat knelpunten, mate van tevredenheid over de sociale en artistieke begeleiding, ... De evaluatie van interne effecten is voor een belangrijk deel gekend binnen onze organisatie en eigen aan ieder project dat we uitvoeren. Belangrijk is echter te beseffen dat er meer en meer belang wordt gehecht aan kwantitatieve gegevens in de evaluatie. Leg hiervoor de link met de vooropgestelde doelstellingen. Enkele voorbeelden:

- ❖ Hoeveel mensen namen deel
- ❖ Van welke doelgroepen
- ❖ Hoeveel mensen per bijeenkomst
- ❖ Hoe groot is het percentage deelnemers dat doorstroomt naar een reguliere artistieke werking
- ❖ Hebben deelnemers hun netwerk vergroot, zo ja op welke manier
- ❖ Welke competenties hebben ze verworven

Evaluatie externe effecten

Externe effecten hebben betrekking op hetgeen het project, als geheel van proces en product, teweeg brengt bij publiek, partners en beleid. Enkele voorbeelden:

- ❖ Had het project uitstraling naar de buurt?
- ❖ Is er interesse voor een vervolg?
- ❖ Hoe verliep de samenwerking met de partners?
- ❖ Is de beeldvorming van partners ten aanzien van deelnemers veranderd?
- ❖ Willen partners in de toekomst verder investeren?
- ❖ Heeft het project invloed op het beleid van partnerorganisaties?

Voor dit deel van de evaluatie is overleg met partners aangewezen. Bespreek welke verbeteringen er aan het opzet van het project kunnen gebeuren. Welke voorwaarden geven de partners aan om opnieuw samen te werken in de toekomst.

Voor het evalueren van het effect op de buurt zijn er verschillende mogelijkheden. Er zijn heel wat dingen af te leiden uit het verloop van het project. Daarbij kan een schriftelijke of mondelinge bevraging van een aantal mensen in de buurt aanvullend zijn. Neem hiervoor niet enkel contact op met mensen die je kent, bevrage ook willekeurig enkele mensen op straat of ze het project kennen.

Het effect in de buurt als geheel is eveneens af te leiden van de manier waarop al dan niet met het projectthema wordt verder gewerkt. Een sociaal-artistisch project maakt een onderwerp zichtbaar en hopelijk bespreekbaar.

AANDACHTSPUNTEN OP EEN RIJTJE

Vorbereidende fase

- ❖ Geef aan hoe je de vooropgestelde doelstellingen wil meten. Dit kan impliceren dat je een registratiesysteem moet voorzien.
- ❖ Neem voldoende tijd om een geschikte artistieke begeleider(s) te zoeken. Een sociaal-artistiek project staat op valt met de manier waarop de deelnemers en de artistieke begeleiders elkaar vinden.
- ❖ Sociaal-artistieke projecten zijn dure projecten, zowel qua materiaal, als door het feit dat er externe begeleiding wordt gezocht voor het artistieke luik. Probeer daarom in partnership te werken. Twee weten meer dan één, maar ook de projectkosten kunnen gedeeld worden.
- ❖ Kunst en cultuur zijn interessante pistes om ook de harde sectoren warm te maken (vb. havenbedrijf, banken, communicatie / media, zelfstandige ondernemers, ...)
- ❖ Probeer waar mogelijk ook in de werving van deelnemers zo veel mogelijk partners te betrekken. Het geeft hen een houvast om het project te blijven opvolgen.
- ❖ Ga na of het interessant is om van start te gaan met een stuurgroep ter ondersteuning van het project.

Uitvoerende fase

- ❖ Respecteer de grenzen van deelnemers.
- ❖ Bewaar het evenwicht en de link tussen het sociale en het artistieke proces. Las voldoende overlegmomenten in tussen de sociale en de artistieke begeleider, hou hierbij de vooropgestelde doelen in het oog.
- ❖ Laat ruimte voor koerswijzigingen tijdens het proces, zolang je doelen maar centraal blijven staan.
- ❖ Streef een kwalitatief eindproduct na.
- ❖ Met een sociaal-artistiek project wordt je gezien, zowel door de buurt, als door het beleid

Evaluatie

- ❖ Probeer de evaluatie als een permanent gegeven in je project in te bouwen, zo kan op tijd bijgestuurd worden om de vooropgestelde doelstellingen te halen
- ❖ Stel verifieerbare indicatoren op bij de opzet van het project, niet in de evaluatie.
- ❖ Besteedt voldoende aandacht aan de evaluatie. Het verstrekt je projecten in de toekomst.
- ❖ Samenwerking is eigen aan een sociaal-artistiek project. Maak knelpunten en sterkten aan elkaar duidelijk met het oog op samenwerking in de toekomst.

MEER INFO

Een aantal sociaal-artistieke projecten in onze organisatie werkte een brochure, methodieboek of website uit na afloop van het project. Deze zijn op te vragen op het secretariaat.

- ❖ Zééééér Confortabele verhalen 1 & 2
- ❖ Aankomen Mag, editie Deurne Noord
- ❖ <http://www.buurtverhalen.be/>
- ❖ Een paar apart
- ❖ Betonnen Jungle
- ❖ GE KUNST 1

Onderstaande documentatie geeft wat achtergrond over de sociaal-artistieke praktijk. De werken zijn op te vragen op bij het secretariaat.

- ❖ Clé, A. (2005). Culturele, sportieve en sociale participatie. Het OCMW aan zet! Een praktijkgids. Brussel: Kunst en Democratie/Culture et Démocratie.
- ❖ Devroede, M. (2005). Van sociaal-artistieke projecten tot sociaal-artistieke werkingen. Universiteit Gent [Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van licentiaat in de pedagogische wetenschappen, optie sociale agogiek]
- ❖ Doorverwijzen naar cultuur? Een kennismaking met Antwerpse cultuurprojecten. Antwerps Platform Generatiearmen. [brochure]
- ❖ Dossier 1: Sociaal Artistieke projecten brengen mensen bij elkaar. Ter Zake. Praktijkblad over lokaal beleid, inspraak en samenlevingsopbouw. Februari 2006, Brugge: Die Keure
- ❖ Maene, L. & Colonne L. (2005). TV Deluxe. Een televisionele beeldenkermis. Gent: Sociumi vzw & Victoria Deluxe vzw
- ❖ Mercken, C. (2002). Een buurt vol verhalen. Integratie van generaties en culturen door buurtreminiscentie. Utrecht: NIZW
- ❖ Van Pee, K. & Demeyer, B. (2003). Sociaal-artistieke praktijk in Vlaanderen. Een kwalitatief onderzoek naar methodiekontwikkeling.
- ❖ Van Rouveroij, S. (2002). Het Gentse heldenboek. Gent: Vzw Kunst in de Stad & Stad Gent - Dienst Kunsten
- ❖ Vos, I. (2003). Cultuurparticipatie en maatschappelijk kwetsbare groepen. Cultuurnet Vlaanderen i.s.m. Kunst en Democratie. Drukkerij Lannoo

Neem zeker ook eens een kijkje op volgende websites:

- ❖ <http://www.cdkd.be/nl/home.php>: de website van Kunst en Democratie. Je vindt er visieteksten, achtergrond literatuur, beleidsbeslissingen met betrekking tot sociaal-artistieke projecten, praktijkvoorbeelden, gegevens van andere sociaal-artistieke projecten...
- ❖ <http://www.deviezegasten.org/>: voorbeeld van een erg burgergericht sociaal-artistiek project.
- ❖ <http://www.victoriadeluxe.be/>: zowel interessante visieteksten of praktijkvoorbeelden
- ❖ <http://www.krijtkring.org/nl/index.htm>: sociaal-artistieke werking met een muzikale insteek, erg gedreven vanuit de deelnemers.